

4 Portret Bronvelder 2040

9 Lage input landbouw op Widar

11 BD als maatschappelijke beweging

12 Boeren met trekpaarden in Ritthem

14 Kringlopen bij Veld en Beek

16 Landbouw als cultuurdrager

19 Zegenend zaaien in Boischot

20 Boeren langs het Kenigsdjip

23 Kalle: Springbalsemien

24 De Wilde Peen in Ede Meino-proof?

26 Energie inclusieve landbouw

28 Voorjaar 2014 Stadsboerderij Almere

30 Duurzame landbouw volgens Meino Smit

33 Georganiseerde onverantwoordelijkheid

36 Colofon en Ledenservice

38 Als ik boer zou zijn...

'Ik krijg

2040

Onderzoek Meino Smit al twintig jaar in de praktijk

g juist steeds meer **energie!**

Hoe zou een landbouwbedrijf er in 2040 uit zien als het onderzoek van Meino Smit ter harte is genomen? Journalist en boer Kalle Heesen toog op zijn ligfiets naar 2040, gegidst door het proefschrift van Meino Smit. Daar trof hij boer Floris. Een bedrijfsrepor- tage van een toekomstig landbouwbedrijf.

'Bestemming bereikt', mompel ik terwijl ik de aerodynamische kap van mijn ligfiets open doe. Terwijl ik om me heen kijk, vraag ik me af of ik me niet vergist heb. In de verste verte zie ik niks wat op de 'Meino Smithoeve' zou moeten lijken. Ik gebruik geen navigatiesysteem meer. Kost teveel energie, maar ik mis het nog regelmatig..... Ik besluit nog- maals de kaart erbij te pakken.

BronVelder

Ook in de index van mijn kaart zie ik geen boerderijen met een 'M' genoemd. Opeens realiseer ik me dat de 'Meino Smithoeve' helemaal niet zo heet. Het is de naam die er twintig jaar geleden door de vakpers aan gegeven is, toen boer Floris daar twintig jaar geleden zonder aarzelen de resultaten van het onderzoek van Meino Smit ter harte nam en zijn bedrijfsvoering radicaal

omgooide. Op papier heet het bedrijf nog altijd 'BronVelder'. En ja, die naam vind ik wel op mijn kaart.

Een krappe kilometer verderop, blijkt de boerderij verscholen te liggen achter wat bosschages. Boer Floris komt me op klompen tegemoet: 'Mooi he!', roept hij, wijzend op zijn houten klompen, 'Zelf gemaakt van een afgebroken tak van een populier. Lokaler kan je je schoeisel niet krijgen!'

Aardewoningen

'BronVelder' blijkt groter dan ik dacht. Niet alleen de boerderij is ruim, maar verscholen onder grondruigen blijken er flink wat ruimten te zijn: 'Dat zijn onze aardewoningen,' legt Floris uit, 'In 2020 werden we gegrepen

door het idee dat we niet mee wilden werken aan de teloorgang van de aarde. Maar we wilden wel boer blijven. Uit het onderzoek van Meino Smit kwam toen duidelijk naar voren dat we flink moesten teruggaan in energieverbruik. De halve winter je huis warm stoken en de halve zomer koelen is dan geen goed idee. Onze aardewoningen zijn half onder de aarde gebouwd. Daardoor hebben we een natuurlijke isolatie tegen zowel warmte als koude én kunnen de geiten bovenop gewoon vreten.'

Floris is zichtbaar trots op zijn twintig hectare grote bedrijf. Met geiten, schapen, koeien, fruit- en bessenteelt, en een groot stuk tuinbouw, is het ook een bijzonder breed bedrijf. 'We boeren goed', glimlacht Floris,

'Dat is de afgelopen paar jaar wel anders geweest. We hebben heel wat eindjes aan elkaar moeten knopen voordat we zijn waar we nu zijn. Door de visie van Meino Smit te omhelzen waren we de tijdgeest wat voorruit. Eigenlijk is het pas met het eerste kabinet Klaver dat er voorzichtig wat ging veranderen. Vanaf dat moment kregen we ondersteuning omdat onze boerderij wel eens als voorbeeld kon gaan dienen. Als we die ondersteuning toen niet gekregen hadden, hadden we nu niet meer bestaan.'

Veel medewerkers

Op 'BronVelder' is het ondertussen een komen en gaan van mensen. Het schoffelteam wordt afgewisseld door het oogstteam en daar tussendoor zijn stevig gebouwde man-

nen bezig paarden in te spannen. Die gaan straks de compost halen bij het lokale composteerbedrijf: 'Ook zoiets!' grinnikt Floris. 'De eerste tijd hadden we veel te weinig mest. Al onze groente verkochten we. De poep die dat bij de mensen thuis opleverde, ging via het riool naar de waterzuivering en daar de oven in. Wat er na het drogen als 'natte fractie' overbleef ging het oppervlaktewater in. De rivieren werden te rijk, en onze grond te arm. Ik vond het erg lastig om dat aan te moeten zien.'

Ik-krachten

Inmiddels gebruikt 'BronVelder' al jaren ook de reststromen van de riolering voor de bemesting. Zij hebben wonderbaarlijk genoeg geen last van een verminderde Ik-kracht

van hun producten (zie artikel in Dynamisch perspectief Januari 2039: 'De ene poep is de andere niet'). Floris: 'Nee, onze groente houdt zijn waardigheid. Er blijven mensen die het onzin vinden, maar ik denk dat het de rijpheid van onze bedrijfsgeest is, die bijdraagt aan de waardigheid van onze groenten. Daarbij werken wij veel aan de ik-ontwikkeling van onze medewerkers. Dat benoemen we niet zo, hoor, daarvoor is er nog te veel scepsis over dat onderwerp. Maar we doen niet voor niks elke dag een dagopening en we vragen de medewerkers niet voor niks om bij de sluiting van de dag één waarneming van die dag te delen. En ja, dat doen we ook als we op topdagen met veertig man aan het werk zijn.'

Dag trekker!

Als Floris terugkijkt op de afgelopen twintig jaar, wil hij één hoogtepunt graag benoemen: 'Nou ja, hoogtepunt... eigenlijk is het tevens een dieptepunt: ik heb op een gegeven moment mijn laatste MF-35-tractor weggedaan. We wilden laten zien dat een bedrijf echt helemaal zonder fossiele brandstof kon, en die oude rode trekker liep natuurlijk op pikzwarte diesel... Dat kon niet meer. Het was aan de ene kant verheugend om zonder trekker te kunnen, maar hij was al drie generaties in de familie.... Ik had er zoveel goede herinneringen aan! Het doet wel even zeer om daar afscheid van te nemen.'

Floris denkt dat bovenstaand proces symbolisch is voor de trage wijze waarop de samenleving verandert: 'Dát er iets moet gebeuren is sinds het kabinet Klaver wel helder.

Maar ja: dat moet gebeuren door mensen. En die mensen zijn trager dan een oude olietanker.... Ze zitten zo vast aan hun gewoonten, aan hun emoties en aan hun principes. Je zag het toch bij de waterschappen? Die instituten konden ze al jaren opdoeken, maar als je net bestuurder bent geworden van het waterschap, en je identiteit hangt daar aan vast, dan laat je dat niet los. Ook niet als het goed is voor het welzijn van de rest van de wereld!'

De ommezwaai naar een bedrijfsvoering met een lage energie-input is op 'BronVelder' inmiddels wel gemaakt, al hadden we allemaal moeite met de mentaliteitsverandering: 'Ja, nu gaat het wel. Maar ook ik betrap mezelf erop dat ik graag nog een nieuwe energie processor koop, voordat de micro-chips uit China niet meer ingevoerd mogen worden vanwege de grote schade die je daar toebrengt met het mijnen van de grondstoffen... Het 'ieder voor zich' gevoel blijft toch hardnekkig!'

Puur gras

'Daar moet je even niet naar toe' waarschuwt Floris als ik door het raam wil kijken van wat vermoedelijk de stal is. Hij is net te laat. Ik zie de betegelde vloer, die rood kleurt van het bloed. Een dode koe hangt aan de haak: 'Ze was oud. Ze verwerkte het gras niet meer efficiënt tot melk en dan komt het moment dat je afscheid van elkaar moet nemen,' legt Floris uit.

Deze vorm van huisslachten komt op steeds meer bedrijven voor. Het is een han-

dige manier om het vlees betaalbaar te houden. Je bespaart er veel transportbelasting mee. Ondanks dat men steeds makkelijker bereid is om meer te betalen voor luxe producten zoals vlees, melk en eieren, blijven mensen gevoelig voor kortingen.

Het vlees van deze koe is mooi mals met een stevige laag vet, en zal zeker zijn geld opbrengen. 'Mooi he?' zegt Floris terwijl hij naar het malse vette vlees wijst, 'en dat met alleen gras als voeding. Vroeger had ik vaker dit soort vlees bij koeien, maar sinds er geen producten meer aan koeien gevoerd mogen worden die ook door mensen gegeten kunnen worden, had de vetheid even een dipje.'

Floris vindt die maatregel overigens wel terecht: 'Het is toch eigenlijk ook belachelijk dat we graan en mais aan koeien gaven! Wat herkauwers uniek maakt is dat ze gras kunnen eten. En dan gaven wij ze producten die een amateur-verteerder als een mens ook gewoon kan verteren! Dat was natuurlijk ook vragen om gezondheidsklachten bij je vee!'

Brede gezondheid

Gezondheid is iets wat op 'BronVelder' sowieso hoog in het vaandel staat: 'Gezondheid is voor mij al lang niet meer slechts 'de afwezigheid van ziekten' zoals we eerst dachten. Het is veel meer dan dat. Een stukje welbevinden hoort daar zeker bij. En dat niet alleen voor de mensen, maar ook voor de dieren en de gewassen. Daarom probeer ik zoveel mogelijk harmonie te creëren op dit bedrijf. Verschillende gewassen

in stroteelt, stukken natuur integreren in de landbouw, dieren die elkaar aanvullen en ook verschillende types mensen die elkaar kunnen inspireren. Dán praat je pas echt over gezondheid. Toen de chemische bestrijdingsmiddelen tien jaar geleden verboden werden, hebben wij daar nooit een probleem van ondervonden. Zelfs toen in de hersteldagen van de natuur de plagendruk flink omhoog ging, was het evenwicht bij ons sterk genoeg om dat op te vangen.'

Meer energie

Wat begon als een bevestiging, heeft na twintig jaar ploeteren het bewijs opgeleverd dat je haast zonder energie-input goed een landbouwbedrijf kan draaien. Alhoewel Floris hier nog wel een nuance ziet: 'We kijken nu alleen naar energie die je kan terugrekenen naar Joules. Maar ik merk niet alleen bij mezelf, maar ik zie ook bij onze medewerkers dat ze hier vol enthousiasme en energie rondlopen. Ook dát is energie! Ik zeg wel eens gekserend: de energie op ons bedrijf vermindert helemaal niet. Het wordt juist steeds meer!' AP

Kalle Heesen is medeoprichter, boer en leidinggevende van de Plus Boerderij. Daarnaast werkt hij als journalist, trainer en coach. plusboerderij.nl

Dorpsgemeenschap Widar, Merkplaats (B)

'Meino Smit levert een huzarenstukje af door een mogelijke toekomst van gezonde en duurzame landbouw weer in beeld te brengen'